

ben. A kikuju népi táplálkozásról írt munkájának fontos megállapítása, hogy – Kisbán Eszter munkásságára hivatkozva – a táplálkozást, mint kulturális rendszert, az életvitel egészével összefüggésben kell vizsgálnunk. A szerző által kutatott kikujuk nem tartoznak az étekben szűkülőködő afrikai népek közé. Összegzésében afrikai megfigyeléseit esetenként összeveti az európai párhuzamokkal is.

Pócs Éva az ünnepek között alfabetikusan az utolsó. A tiszteletére írt Vallás – Világkép – Változás blokk fontos tanulmánya Klaniczay Gáboré, aki több közös boszorkányper kutatásban vett részt az ünneppel. Jelen dolgozata is a gyógyítók elleni boszorkányvád problematikáját elemzi a magyar boszorkányperek tükrében. Petneki Áron tanulmánya azt vizsgálja, hogy a magas hegyek hogyan jelennek meg a gonosz lakóhelyeiként a középkori és kora újkori mentalitásban. Ilyés Zoltán a hajdúdorogi görög katolikus püspökség Csík megyei szervezésének tanulságait mutatja be. Barna Gábor az Élő Rózsafüzér egyesület példáján a vallási csoportkultúra sajátosságait taglalja a 19–20. században. A Pócs Éva által vezetett gyimesi kutatásokból fakad a szintén a pécsi tanszéken oktató Hesz Ágnes (az ünnepektől Herder ösztöndíjasának) munkája, amely a halottakkal kapcsolatos álmelbeszélések szerepét vizsgálja Hidegségen a mindennapi kommunikációban. Komáromi Tünde elsősorban a Szerгиеv Poszad-i terepmunkájára alapozva írt tanulmányt az orosz ortodox ördögűzők kapcsán a megszállottság és a megtérés eseteiről, folyamatairól. Kristóf Ildikó az amerikai Délnyugaton szerzett tapasztalatai alapján rámutat arra, hogy az amerikai indián boszorkányüldözések – ahogyan más, európai boszorkányüldözések – sem választhatók el a politikum különböző megjelenési formáitól. Szacsavay Éva a 16–18. századi protestáns egyházi irodalomban és a prédikációkban megjelenő ördögmegképzésekről írt adat gazdag tanulmányt. A kötet záró tanulmányát Grynaeus Tamás írta, aki Hadikfalváról származó, Érden élt adatközlőjétől gyűjtött Tardó László balladáját mutatja be és elemzi. Sajnos a szerző nem tudta már – a szerkesztő jegyzete szerint – ellenőrizni a tanulmány szerkesztett változatát.

A tanulmányok hosszú sora csak „távírti stílus” tömörségével mutatható be, de reményeim szerint így is érzékelhetővé válik az olvasó számára, hogy mennyire sokszínű palettát kínál a kötet a néprajztudomány különböző területeiről.

Nagy Janka Teodóra: Népi jogélet a Dél-Alföldön egy jogtörténeti és történeti forrás tükrében (1781–1821). Mindennapi jegyzőkönyvek a Makó Városában előfordult ügyes bajos állapotokról. Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kar, Szekszárd, 2012. 272 p. (Documenta et Monographiae Universitatis Quinqueecclesiensis Faculta de Illyés Gyula Nominata 1.)

Bognár Szabina

Nagy Janka Teodóra főiskolai tanár jogászként és néprajzsként immár több mint tizenöt éve kutatja a jogi népeletet. Úttörő munkát végzett a népi jogi gyűjtések történetének levéltári forrásokon alapuló feltárásában és eredményeinek közreadásában. Forrásközléssel párosuló kutatástörténeti áttekintéseivel egy jó másfél évtizedes csöndet tört meg, hiszen Tárkány Szücs Ernő 1981-ben megjelent *Magyar jogi népszokások* című munkája után ő volt az, aki a kutatástörténet szempontjából elsőként feldolgozta azt a levéltári forrásegyüttest, melyből a Györffy István kezdeményezésére indult gyűjtőmozgalom története rekonstruálható. A szerző 2002-ben publikált doktori értekezésében a tradicionális népi önkormányzatok vizsgálata kapcsán bemutatta, milyen eredményekkel gazdagíthatja a jogi néprajz a klasszikus jogtörténeti vizsgálatokat. A kutatástörténeti munkái mellett iránymutató esettanulmányokat is közölt egy-egy település (például Bölcse, Makó) jogéletéről, egyes tárgyak, szokások (például áldomás) jogi néprajzi, jogi kultúrtörténeti háttéréről.

Ebbe a sorba illeszkedik *Népi jogélet a Dél-Alföldön egy jogtörténeti és történeti forrás tükrében (1781–1821) – Mindennapi jegyzőkönyvek a Makó Városában előfordult ügyes bajos állapotokról* című monográfia is. A kiterjedt forrásbázison alapuló – közel nyolcezer oldalnyi forrásanyagból,

mintegy kétezer ügy feldolgozásával született – elemzésből kirajzolódik az „organizált és organikus” makói közösség joggyakorlata, minden eddiginél pontosabb képet adva a lokális közösség 18–19. századi jogéletéről. A klasszikus anyagi és eljárásjogi felosztással a szerző nem csupán az egyes ügycsoportokról (például büntető-, magánjogi és közigazgatási ügyek) ad képet, de a hatásköri kérdések és az eljárási vonatkozású bejegyzések rendezésével az egyes ügycsoportok korabeli megítélésébe, valamint a makói bírák előtt zajló eljárás szabályaiba is betekintést enged. Mivel a jegyzőkönyvek írói – a bejelentéstől a döntésig – az esetek minél részletesebb rögzítésére törekedtek, a makói feljegyzések sok érdekes adalékkal szolgálnak az úriszék, valamint a falusi bíróságok működéséről. Túl a törvényeken, a *Mindennapi jegyzőkönyvekben* megörökített, „saját életvilágának kontextusában” értelmezett ügycsoportok – csak néhány példával illusztrálva a cizellált káromkodások kifogyhatatlan tárházából: *tehetetlenségében kerekítette el magát..., hogy verje meg a 109. zsótár, disznóul termettnek nevezte szomszédasszonyát, oly gyalázatos hírt költött, hogy a panaszló mennyasszony volt, a mely szó magában gyalázatosságot foglal, mert annyit tesz, mintha a férjén kívül mással közösködött volna*, vagy akár a nőkkel szembeni legnagyobb sértéseket ötvöző *vasfazekas kurva* kifejezés – elsősorban a mindennapi (jog)gyakorlat, (jog)élet részei. Ugyanakkor erre a színes mezővárosi jogéletre a szerző mint a központi jogfejlődés „műhelyére” tekint, mely saját képére formálta az állami akaratot. A vizsgálatba vont negyven esztendő alatt három uralkodó igazgattatta az országot, ambíciózus törvények születtek, a hétköznapiakban, a „lent” világában azonban ezek csak jóval később, és nem mindig az uralkodói szándékoknak megfelelően fejtették ki hatásukat.

A *Mindennapi jegyzőkönyvek* a jogi néprajz komplex megközelítése segítségével – melyben a szerző felfogásában a döntő nem a kutatás módszere, forrása, hanem a tárgya: egy adott organikus vagy organizált közösség integritásából következő önálló jogi jelenségek egyes létszakaszainak (szokásnormák, jogszokások/szokásjog, jogintézmények, jogi népszokások, jogi néphagyományok) komplex vizsgálata – kitárultak, egyaránt gazdagítva a helytörténeti, várostörténeti, jogtörténeti, társadalomtörténeti, társadalomnéprajzi, jogi kultúrtörténeti kutatásokat, egyúttal kiváló alapot teremtve további összehasonlító vizsgálatok számára. A szerző dolgozatában – kivált annak Összegzésében – a jogi népeletkutatás legmívesebb tradícióit elevenítette fel, értelmezte és értékelte újra. Nem meglepő tehát, hogy a kiadvány egy – 2013. április 24-én Pécsen lezajlott –, színvonalas, a jogi néprajzi, jogi kultúrtörténeti kutatások relevanciáját messzemenően igazoló habilitációs eljárás alapjául szolgálhatott.

Kemecsi Lajos: A kocsi kocsi. Művelődéstörténeti és néprajzi tanulmány. / Teh cart of Kocs. A study in art history and ethnography. Die Kutsche von Kocs. Eine kunsthistorische und ethnographische Studie. Kocs Község Önkormányzata, Kocs, 2012. 256. számozott oldal, 60 db fekete-fehér fénykép, illetve grafikai illusztráció.

Gráfik Imre

Kifejezetten szerencsés összetalálkozása a tudományos érdeklődésnek és egy helyi önkormányzat hagyományörzési törekvésének az ízléses kis kötet, mely bővebb címleírása szerint művelődéstörténeti és néprajzi tanulmány. Külön említésre méltó, hogy nemcsak címében, de teljes tartalmában is egy háromnyelvű kiadvány áll a tárgykör iránt érdeklődők rendelkezésére. (Csak zárójelben jegyezzük meg, hogy megítélésünk szerint a magyar művelődéstörténet fogalomnak, talán inkább megfelel a cultural history / Kulturgeschichte angol, illetve német kifejezés. S ha már a szöveg nyelvi változatairól szó esik, egyrészt figyelmességnak tekinthetjük, hogy a tanulmány végén található ajánlott irodalom az angol és a német változatban nem tükörfordítása a magyarnak, hanem mindkét esetben azokat a publikációkat említi föl, amelyek az adott nyelven elérhetők az olvasó számára. Másrészt viszont így bizo-